

ВИЗНАЧЕННЯ ВЗАЄМОВІДНОСИН ЖЕРТВИ ТА ЗЛОЧИНЦЯ

DEFINITION OF THE RELATIONSHIP OF THE VICTIM AND THE OFFENDER

Корягіна А.М.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри загальноправових дисциплін

Київського національного торговельно-економічного університету

У статті проведено аналіз наукових концепцій щодо визначення міжособистісних взаємовідносин та їхньої структури й встановлено, що в психології домінують дві основних теорії відносин – психічна та психологічна, центральними компонентами яких є, відповідно, психічні та психологічні відносини.

Ключові слова: жертва, злочинець, взаємовідносини, механізм злочинної поведінки, мотив.

В статье проведен анализ научных концепций по определению межличностных взаимоотношений и их структуры и установлено, что в психологии доминируют две основные теории отношений – психическая и психологическая, центральными компонентами которых, соответственно, являются психические и психологические отношения.

Ключевые слова: жертва, преступник, механизм преступного поведения, мотив.

The analysis of scientific concepts to determine interpersonal relationships and their structure and found that the dominant psychologies are two main theories relations – mental and psychological, central components are, respectively, mental and psychological relationships

Key words: interaction, mechanism of criminal behavior, motivation, victim.

Постановка проблеми. Суттєвий вплив на мотивацію злочинної поведінки здійснюють як поведінка та особа жертви, так і стосунки її зі злочинцем.

Етимологія слова «взаємовідносини», що складається зі слів «взаємний» та «відносини», адресує нас, перш за все, до змісту поняття «відносини», яке має кілька визначень. Так, під відносинами розуміють: 1) взаємний зв'язок різних величин, предметів, явищ; 2) той або інший характер поведінки, поводження кого-небудь з ким-небудь; 3) зв'язок між ким-небудь, що виник на якомусь підґрунті [1, с. 36].

Як бачимо, у цьому понятті зафіксовано як об'єктивний характер відносин, тобто різноманітну поведінку суб'єктів, так і суб'єктивне ставлення суб'єктів один до одного.

Враховуючи, що категорія «відносини» посідає одне з головних місць у психологічній науці, ми вважаємо за потрібне звернутися до наукового розроблення цієї категорії відносин саме з позицій психології. Зауважимо, що категорії «відносини» належить провідна гносеологічна функція під час розроблення проблем мотивів, ціннісних орієнтацій, установок та інших складників особистості, які мають суттєве значення для кримінологічного вивчення поведінки особи та ситуації вчинення злочину.

Стан опрацювання. Дослідженню криміногенної ситуації та ролі жертви в механізмі злочинної поведінки приділяли увагу С. Духновський, В. Мясіщев, Я. Коломінський та інші.

Метою статті є аналіз визначення взаємовідносин жертви та злочинця та їх класифікація.

Науково-теоретичну основу вивчення проблеми склали дослідження сучасних українських і зарубіжних кримінологів та правознавців із питань, що стосуються теми статті. Вирішуючи поставлені завдання, використано у взаємозв'язку загальнонаукові та спеціальні методи і прийоми пізнання.

Виклад основного матеріалу. Розроблення категорії «відносини», перш за все, пов'язане з ім'ям В. Мясіщева. Через призму цієї категорії він розглядає природу суб'єктивного в людині. Учений розкриває соціально-психологічний зміст зв'язків особистості з середовищем. У результаті вивчення цієї категорії у психології утворилися дві основних теорії відносин – психічна теорія відносин та безпосередньо психологічна.

Центральними категоріями названих теорій є, відповідно, психічні та психологічні відносини. Під психічними відносинами науковці розуміють *переживання суб'єктом приємного або неприємного відчуття і викликаних цим переживанням відповідних йому афективних реакцій* [2, с. 78]. Психічні відносини виявляють ступінь привабливості об'єкта, що здійснює сприятливий або несприятливий вплив на органи чуття людини. Ці відносини характеризуються мимовільністю реагування на якості відображуваного об'єкта. Психічні відносини супроводжують будь-який акт пізнавальної діяльності людини на конкретно-чуттєвому рівні відображення і визначають її емоційне забарвлення [2, с. 78]. Прикладом психічних відносин є, наприклад, така ситуація: на зупинці громадського транспорту біля когось зупинився чоловік у стані алкогольного сп'яніння, у брудному одязі та з неприємним запахом. Скоріше за все, першою реакцією цієї особи буде відвернутись від нього або відійти подалі. Тобто він є непривабливим об'єктом та негативно впливає на органи чуття (нюху та зору), викликає в особи неприємні емоції, тому людина мимоволі так реагує. Як ми бачимо, психічні відносини не містять жодних зв'язків з об'єктом, а лише обмежуються відповідними реакціями на нього. З огляду на предмет нашого дослідження, цей вид відносин не становить суттєвого наукового інтересу, тому у своїй роботі ми не будемо приділяти йому окремої уваги.

У свою чергу, *психологічні відносини – це цілісна система індивідуальних, вибірних, свідомих зв'язків особи з різними сторонами об'єктивної дійсності* [3].

В. Мясіщев до структури психологічних відносин включив волю, увагу та мотив як складові елементи, що характеризують суб'єктивну активність людини в різних життєвих обставинах [4].

Наведене свідчить, що психологічні відносини, на відміну від психічних, розкривають індивідуальність особи, тому що її активними компонентами є свідомість, почуття та воля.

С. Духновський, так само як і В. Мясіщев, вважає, що усвідомлений характер та довільність психологічних відносин надають їм конативний (від лат. *conatus* – спроба, підсилення, прагнення) характер у тому сенсі, що вони спрямовують поведінку та діяльність особи у певному напрямку, втягуючи в цей процес такі важливі психічні утворення особи, як потреби, почуття, інтереси, переконання, оцінку, волю, увагу та мотив [2, с. 79].

Але, окрім суб'єктивної активності, людина проявляє ще й об'єктивну активність, яка виражається в її поведінці та вчинках, скоюваних під впливом соціальних установок. Таким чином, психологічні відносини перетворюються на соціально-психологічні, одним із видів яких психологи називають міжособистісні відносини.

Тому ми погоджуємося з В. Мясіщевим, який вважає, що міжособистісні відносини мають двосторонній взаємний характер, тобто вони є взаємовідносинами, відносинами людей. Якістю соціально-психологічних відносин є те, що вони завжди є наслідком взаємодії, взаємозв'язку, взаємовпливу, взаємопізнання, взаємовідображення, взаємовідносин [4, с. 84].

Взаємовідносини – зв'язки та відношення між людьми, які вони переживають суб'єктивно. Це система міжособистісних установок, орієнтацій, очікувань, котрі визначаються змістом спільної діяльності людей та їх спілкування. Взаємовідносини характеризуються вибірковістю й нерідко яскраво емоційно забарвлені: особа віддає перевагу одним людям, байдужа до інших, не приймає третіх. Водночас феномен вибірковості зумовлений сферою потреб людини [5].

Наведене визначення також демонструє суб'єктивно-об'єктивний характер взаємовідносин. Цю рису підкреслив й Я. Коломінський, говорячи, що у стосунках людей необхідно розрізняти об'єктивні та суб'єктивні аспекти [6]. А вказівка на те, що це відносини між людьми, розкриває їх обов'язковий персоніфікований характер – є домінуючою рисою цих відносин. На нашу думку, цього недостатньо. Коли йдеться про міжособистісні відносини, їх обов'язковою ознакою має бути взаємна спрямованість ставлення суб'єктів. Це також є відмінною рисою міжособистісних відносин від інших видів відносин. Як слушно зауважує Я. Коломінський, взаємовідносини – це обов'язкові прямі міжособистісні відносини [6]. Під взаємовідносинами він розуміє специфічний вид ставлення людини до людини, де існує можливість безпосереднього (або опосередкованого технічними

засобами) одночасного або відстроченого особистісного відношення [6, с. 33]. Все це дає нам підстави стверджувати, що не буде помилкою використання термінів «взаємовідносини» та «міжособистісні відносини» як синонімів.

Такі науковці, як В. Куніцина, Н. Казарінова, В. Погольша, розглядаючи міжособистісні відносини, підкреслювали такі позиції:

– аналіз міжособистісних відносин – це звернення не лише до випадкових короткотривалих ситуативних контактів між людьми, але й до порівняно стійких довготривалих взаємовідносин (для їх аналізу не важливо, чи присутні партнери у цій ситуації);

– довготривалий характер взаємовідносин припускає розгляд фактора часу в якості їх базової характеристики. Динаміка взаємовідносин, їх перехід від однієї стадії до іншої, що супроводжується драматичними змінами почуттів та емоцій, невизначеністю, переговорами тощо, – це принципові питання міжособистісних відносин;

– одиницею аналізу міжособистісних відносин виступає почуття як стійке емоційне ставлення однієї особи до іншої;

– сутність міжособистісних відносин полягає у свідомих зусиллях суб'єктів, націлених на те, щоб зробити свої почуття зрозумілими, або, навпаки, приховати їх; щоб досягти того, ким вони бажають бути один для одного [7, с. 195].

Узагальнюючи наведене, автори дають визначення «міжособистісним відносинам» як взаємним орієнтаціям, котрі розвиваються та кристалізуються в індивідів, що перебувають у тривалому контакті [8, с. 195].

Психолог О. Андрієнко міжособистісні взаємовідносини визначає як внутрішньогрупові, що мають формальну та неформальну структуру, котрі визначаються:

1. соціальним статусом особи;
2. її позицією в системі формальних відносин;
3. почуттями, які відчують у процесі спільної діяльності [9, с. 102].

На нашу думку, таке визначення є не досить коректним, тому що не завжди особи, котрі входять до складу однієї групи, мають одна до одної певні почуття. Так, вони дійсно можуть бути суб'єктами конкретних соціальних відносин, наприклад, бути членами одного колективу на підприємстві, але їх ставлення один до одного може бути байдужим. (Байдужість також є почуттям, але вона, навпаки, вказує на відсутність емоційного зв'язку між суб'єктами). Саме такі суб'єктивні складові елементи, як емоції та почуття, на нашу думку, відрізняють міжособистісні взаємовідносини від інших видів відносин, котрі можна назвати «відносинами соціальних ролей» [10].

У науці соціальна роль – це закріплення певного положення, яке займає конкретний індивід у системі суспільних відносин [11, с. 12–42]. Як слушно зауважила Г. Андреева, такі відносини будуються не на ґрунті симпатій або антипатій, а на певному положенні, котре займає кожен у системі суспільства. Це

означає, що суспільні відносини мають безособовий характер [10]. Ми погоджуємося з думкою Я. Коломінського в тому, що міжособистісні відносини не завжди припускають симетричну, актуальну взаємність між людьми, але завжди зберігається реальна можливість якого-небудь особистісного ставлення з боку партнера. Тобто такі відносини можуть бути безпосередніми або опосередкованими, контактними або безконтактними, одночасними або відстроченими, множинними або одиничними, але в них завжди зберігається дійсна можливість взаємності [6].

Зауважимо, що окремими різновидами загальної категорії відносин є відносини соціальні, під якими розуміють певну стійку систему зв'язків індивідів, що склалася в процесі їхньої взаємодії в умовах суспільства. Вони переломлюються через внутрішній зміст (чи стан) людини й виражаються в її діяльності як особисте ставлення до навколишньої дійсності [1, с. 36].

Вказаний вид відносин розкриває їх сутність у певних групах. Суб'єктивний зв'язок між людьми може не обмежуватись лише груповою (рольовою) взаємодією (службовою, навчальною, сусідською тощо). На думку В. Петровського, у будь-якій групі міжособистісні відносини зумовлюються змістом, задачами та цілями соціально значущої діяльності цієї групи [13, с. 26–38].

Крім цього, міжособистісні взаємовідносини є динамічними. Вони починаються (та припиняються) з міжособистісної події або конкретної життєвої ситуації, під якою варто розуміти значущу для даної особи зміну в житті, де ключову роль відіграє інша особа, з якою вони знаходяться (або знаходились) у безпосередньому контакті [7, с. 242]. Форми утворення й розвитку взаємовідносин ми розглянемо у другому розділі цієї роботи.

Для нашого дослідження важливою є класифікація взаємовідносин, котра має надати системне уявлення про їх предметний зміст та сприяти у визначенні поняття такого явища, як взаємовідносини.

Так, М. Обозов класифікує взаємовідносини на: відносини знайомства, приятельські, товариські, дружні, любовні, подружні, родинні та деструктивні (руйнівні), тобто такі, що супроводжуються розпадом структурних відносин, організаційних зв'язків, функціональних залежностей. Така класифікація ґрунтується на кількох критеріях. По-перше, це глибина стосунків; по-друге, вибірковість у виборі партнерів, і по-третє, функції взаємовідносин. На думку науковця, головним критерієм є глибина втягнення особи у стосунки, а додатковими критеріями є дистанція між партнерами, тривалість і частота контактів, участь рольових кліше в актах спілкування, норми відносин, вимоги до умов контакту [14].

Звертається до категорії «відносини» і психіатрія. Так, у цій науці дуже широко використовується типологія стилів міжособистісних відносин, розроблена американським вченим Т. Лірі. Цю типологію науковець застосовує для розробки різноманітних психологічних практикумів і тестів. У ній Т. Лірі виділяє

дві підгрупи: перша – це підгрупа агресивно-домінуючих і друга – дружелюбно-підкорених стилів. У першій підгрупі об'єднані ведучі стилі взаємовідносин, у другій – ведені [15].

Таким чином, домінування та підкорення і доброзичливість та ворожість є основними стилями взаємовідносин, котрі виділяє Т. Лірі.

Досягнення психології та психіатрії під час розроблення наведених вище та інших класифікацій взаємовідносин мають практичне значення для кримінологічних досліджень: по-перше, під час розроблення кримінологічної характеристики міжособистісних злочинів і, по-друге, під час розроблення методів профілактики таких злочинів у разі діагностування девіацій у взаємовідносинах.

Розглянемо міжособистісні відносини з позиції кримінології. Сучасна кримінологія досить активно досліджує особу та поведінку потерпілого від злочину. Але до взаємовідносин жертви та злочинця науковці ставляться поверхово, в межах дослідження безпосередньо жертви злочину або окремих видів злочинності. Наприклад, В. Туляков розглядає взаємовідносини жертви та злочинця як підставу для класифікації жертв злочинів [16]. О. Юрченко досліджує природу зв'язку злочинця та жертви під час вчинення умисних убивств і тяжких тілесних ушкоджень [17, с. 86–96].

На думку О. Джужі, між злочинцем та потерпілим існує завжди об'єктивний зв'язок, незалежно від того, чи були вони раніше знайомі. У момент вчинення злочину їх об'єднує час і місце вчинення злочину. Поведінка та стан потерпілого певним чином сприяють або, навпаки, протидіють вчиненню злочину. Суб'єктивний зв'язок «злочинець – жертва» має місце тільки тоді, коли вони один одного знають. Між ними існують певні взаємостосунки – родинні, подружні, сусідські, комерційні, службові тощо, які перебігають у просторі і часі [18, с. 123]. Ці стосунки наповнені різноманітним змістом, який і визначає поведінку суб'єктів. У такому разі потерпілий входить до кола безпосереднього оточення злочинця і також впливає на формування злочинної мотивації і прийняття ним рішення про вчинення злочину.

Основоположник віктимології Г. Гентіг відзначав, що негласне взаєморозуміння злочинця й жертви є основним фактом кримінології. Зрозуміло, жодних домовленостей, тим більше пайових, при цьому не укладається, однак має місце інтерація, взаємодія й обмін елементами причинності [19, с. 12].

О. Юрченко слушно зазначила: «Стосунок «злочинець – жертва» у віктимології є одним з основоположних питань, але дуже складним, найменше розробленим як на теоретичному, так і на емпіричному рівні» [17, с. 88].

На нашу думку, свої соціальні ролі «злочинець» та «жертва» суб'єкти набули внаслідок такої життєвої події, як кримінальний конфлікт, що між ними відбувся. Стосунки, що мали місце між ними до вчинення злочину, можна віднести до будь-якого виду взаємовідносин з означених вище класифікацій, але кримінальний конфлікт, до якого при-

звели ці стосунки, свідчить про їхнє відхилення від норми, тобто девіацію, у процесі їх розвитку та протікання. Це ствердження стосується лише тих злочинів, суб'єктами яких є особи, котрі до його вчинення перебували у певних стосунках та мали такі соціальні ролі: батьки – діти, рідні, сусіди, співробітники, друзі або, навпаки, вороги. Тому вважаємо за доцільне такі взаємовідносини класифікувати як деструктивні.

Ю. Антонян вважає, що взагалі всі насильницькі злочини можливо назвати «злочинами взаємовідносин» [20].

Чим є зв'язок «злочинець – жертва» в механізмі злочинної поведінки і яку роль він у ньому відіграє? Під цим зв'язком ми розуміємо взаємовідносини між ще потенційними злочинцем та потенційним потерпілим. Ці взаємовідносини виникли в певний час і певним чином. Вони базуються на певному підґрунті і не є кримінальними. Тобто між суб'єктами взаємовідносин існує соціальний та (або) емоційний зв'язок.

Проведений нами аналіз дав змогу виокремити найбільш значущі ознаки взаємовідносин жертви і злочинця.

1. *Суб'єктами* взаємовідносин виступають фізичні особи – люди, що вказує на соціальний характер взаємовідносин.

2. *Наявність певного ставлення суб'єктів один до одного*, що вказує на існування зв'язку між ними. Наприклад, згідно зі штатним розкладом на підприємстві працівники мають різне становище залежно від посади, яку обіймають, виду та обсягу робіт, які виконують, обсягу повноважень та рівня оплати своєї праці.

3. *Динамічність*. Зв'язок у динаміці проявляється через певні фізичні дії, рухи, які можна спостерігати ззовні, а також у зміні емоційного ставлення суб'єктів один до одного. У стосунках така взаємодія може носити як позитивний, так і негативний характер. Позитивна взаємодія полягає у такій поведінці суб'єктів, яка створює сприятливі умови для нормального співіснування всіх членів групи та розвитку й реалізації інтересів кожного. Негативна, навпаки, перешкоджає таким нормальним процесам.

4. *Стійкість* зв'язку характеризується силою, глибиною суб'єктивного, емоційного компонента і полягає в тому, що навіть коли безпосереднє спілкування суб'єктів є неможливим, стосунки підтримуються опосередковано. Наприклад, у ситуації, коли особа переїжджає на інше місце проживання, у неї залишається зв'язок зі своїм колишнім оточенням.

5. *Емоційне ставлення* розкриває суб'єктивний характер зв'язку між суб'єктами, який полягає у власному емоційному ставленні одного суб'єкта до іншого і проявляється у таких почуттях, як любов, симпатія, повага або ненависть, байдужість. Наприклад, у благополучних родин, зазвичай, їх члени ставляться один до одного шанобливо, з любов'ю, і це ставлення взаємне, що сприяє їх нормальному співіснуванню. Існують й інші варіанти емоційного співіснування або душевного сприйняття суб'єктів родини один одним, які заважають суб'єктам взаємовідносин гармонійно співіснувати. Це свідчить про девіантність.

6. *Девіантність* у ставленні суб'єктів один до одного має місце як із знаком «плюс», так і зі знаком «мінус». Девіація зі знаком «мінус» полягає в негативному, ворожому ставленні та поведженні осіб одна до одної, у тих ситуаціях, коли стосунки між ними мають бути позитивними. Девіація зі знаком «плюс» – це надмірне позитивне ставлення одного суб'єкта до іншого, що заважає йому нормально існувати та діяти на власний розсуд. Наприклад, коли батьки занадто опікуються власною дитиною, не дають змогу навчатись у тому навчальному закладі, де вона сама бажає, або чоловік так сильно кохає свою дружину, що безпідставно ревнує її та підозрює у зрадах, не дає їй змоги ходити на роботу та спілкуватися з друзями.

Висновки. Під час аналізу взаємовідносин потрібно встановлювати суб'єктів (фізичних осіб), між якими існує певний соціальний зв'язок. Цей зв'язок полягає в різних фізичних формах взаємодії, створенні умов співіснування (як позитивних, так і негативних), а також емоційного ставлення суб'єктів один до одного. Залежно від виду взаємовідносин, вони мають свій конкретний предмет, з приводу якого утворились і існують.

Таким чином, під взаємовідносинами жертви (потерпілого) та злочинця варто розуміти стійкий соціальний зв'язок між фізичними особами, який полягає у різних формах взаємодії з приводу конкретного предмета, характеризується девіантним емоційним ставленням суб'єктів один до одного та призвів до створення кримінальної ситуації. Варто зауважити, що девіантне ставлення можливе як з боку злочинця до потерпілого, так і з боку потерпілого до злочинця, або їхнє ставлення одночасно може бути взаємно девіантним.

Як бачимо, взаємовідносини жертви та злочинця відрізняються від міжособистісних відносин лише тим, що вони сприяють криміналізації одного суб'єкта і віктимізації іншого, тобто мають таку додаткову характеристику, як девіантність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Соціолого-педагогічний словник [авт.-уклад. Радула В.В.]. – К. : ЕксОб, 2004. – 304 с.
2. Духновский С.В. Переживание дисгармонии межличностных отношений : [Монография] / С.В. Духновский. – Курган. : Изд-во Курганского гос. ун-та, 2005. – 175 с.
3. Психология отношений : Избранные психологические труды / В.Н. Мясищев; ред. А.А. Бодалев. – М. : Воронеж, 1995. – 356 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.koob.ru/myasishev_v/psihologiya_otnosheniya
4. Мясищев В.Н. Психология отношений / В.Н. Мясищев ; под редакцией А.А. Бодалева. – М. : Институт практической психологии, Воронеж: НПО МОД ЭК, 1995. – 356 с.
5. Социальная психология : словарь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://slovari.yandex.ru/взаимоотношения/Социальная%20психология>.

6. Коломинский Я.Л. Психология взаимоотношений в малых группах (общие и возрастные особенности) : [Учеб. пособие] / Я.Л. Коломинский. – Мн.: ТетраСистемс, 2000. – 432 с.
7. Куницина В.Н. Межличностное общение : Учебник для вузов / В.Н. Куницина, Н.В. Казаринова, В.М. Погольша. – СПб. : Питер, 2001. – 544 с.
8. Курс кримінології: Загальна частина : Підручник: у 2 кн. / [О.М. Джужа, П.П. Михайленко, О.Г. Кулик та ін.]; за заг. ред. О.М. Джужа. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – 352 с.
9. Андриенко Е.В. Социальная психология : Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Е.В. Андриенко ; под ред. В.А. Сластенина. – М. : Издательский центр «Академия», 2000. – 264 с.
10. Андреева Г.М. Социальная психология: учебник для вузов / Г.М. Андреева – М. : Аспект Пресс, 2001. – 384 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.koob.ru/andreeva_g_m/socialnaya_psihologiya_andreeva.
11. Кон И.С. Социология личности / И.С. Кон. – М. : Политиздат, 1967. – 383 с.
12. Алимов С.Б. Ситуация совершения преступления и её криминологическое значение : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / С.Б. Алимов. – М., 1971, – 27 с.
13. Петровский В.А. К психологии активности личности / В.А. Петровский // Вопросы психологии. – 1975. – № 3. – С. 26–38.
14. Обозов Н.Н. Симпатии и притяжение / Н.Н. Обозов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.psychology-online.net/articles/doc-670.html>.
15. Методика диагностики межличностных отношений Т. Лири [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://azps.ru/tests/tests_liri.html.
16. Туляков В.А. Виктимология: социальные и криминологические проблемы / В.А. Туляков. – Одесса : Юридична література, 2000. – 336 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ex-jure.ru/law/news.php?newsid=1015>
17. Юрченко О.Ю. Роль віктимної поведінки потерпілих при вчиненні тяжких насильницьких злочинів проти життя та здоров'я особи в Україні : дис. ... канд. юрид. наук. : 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / О.Ю. Юрченко. – Х. : НУВС, 2004. – 188 с.
18. Джужа О.М. Курс кримінології: Загальна частина: Підручник: У 2 кн./ О.М. Джужа, П.П. Міхаленко, О.Г. Кулик та ін.; за заг. ред. О.М. Джужа. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – 352с.
19. Квашиш В. Е. Основы виктимологии / В.Е. Квашиш. – М. : NOTA BENE, 1999. – 280 с.
20. Антонян Ю.М. Роль конкретной жизненной ситуации в совершении преступления / Ю.М. Антонян. – М. : Изд-во Акад. МВД СССР, 1973. – 71 с.

УДК 343.971

РОЛЬ КРИМІНОГЕННОЇ СИТУАЦІЇ В МЕХАНІЗМІ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ПОВЕДІНКИ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

THE ROLE OF CRIMINOGENIC SITUATION IN THE MECHANISM OF INDIVIDUAL CRIMINAL BEHAVIOUR IN THE SPHERE OF OFFICIAL ACTIVITY OF THE OFFICERS OF STATE CRIMINAL EXECUTIVE SERVICE OF UKRAINE

Ліховіцький Я.О.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права
Ужгородського національного університету

Стаття присвячена виявленню та науковому опису ролі криминогенних ситуацій у механізмі індивідуальної злочинної поведінки у сфері службової діяльності працівників Державної кримінально-виконавчої служби України. Виділено та проаналізовано двадцять видів криминогенних ситуацій за чотирма критеріями: за характером квазіправової діяльності працівника вказаної служби, сферою реалізації ним своїх службових повноважень, за джерелом формування ситуації та місцем її виникнення. Надано опис і пояснення криминологічно значущим ситуаціям-перепонам на шляху до вчинення злочину у сфері службової діяльності працівником Державної кримінально-виконавчої служби України.

Ключові слова: працівник Державної кримінально-виконавчої служби, службова діяльність, злочин, механізм, криминогенна ситуація, ситуація-перепона.

Статья посвящена выявлению и научному описанию роли криминогенных ситуаций в механизме индивидуального преступного поведения в сфере служебной деятельности работников Государственной уголовно-исполнительной службы Украины. Выделены и проанализированы двадцать видов криминогенных ситуаций по четырём критериям: по характеру квазиправовой деятельности работника указанной службы, сфере реализации им своих служебных полномочий, по источнику формирования ситуации и месту её возникновения. Дано описание и объяснение криминологически значимым ситуациям-препятствиям на пути к совершению преступления в сфере служебной деятельности работником Государственной уголовно-исполнительной службы Украины.

Ключевые слова: работник Государственной уголовно-исполнительной службы, служебная деятельность, преступление, механизм, криминогенная ситуация, ситуация-преграда.